

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, március 12.

»Elintézett« emberek.

(P) A napokban különös hangok hallatszottak a — föld alól. Az eltemetett darabont-világ legnotóriusabb alakja: Kristóffy iparkodott tudtul adni, hogy még él a hant alatt és még mindig kész lenne a — zavarosban halászni.

A számottevő magyar közvélemény természetesen ignorálta e jelentkezést. Az élőhalottak hallgassanak és örüljenek, ha senki sem vesz róluk tudomást. Am a disszidens nagy hazafiak, akik tudvalevőleg »függetlenségi és 48-as balpárt«-nak keresztelték el magukat, megtették Kristóffynak azt a szivességet, hogy a sirból felhangzó lármát tolmácsolták a parlamentben; persze, abban a balgatag reményben, hogy majd zavarba hozzák vele a kormányt. A zavarcsinálás pedig, az új politikai katé szerint, a legnagyobb hazafiság.

A vállalkozás azonban visszafelé sült el. Wekerle Sándor miniszterelnök válaszolt ugyan a Kristóffy felháborító interpellációra, de válaszában alaposan »elintézte« az interpelláló csoportot is. Az utóbbiról, mélyeséges negligálással mind-

össze annyit mondott, hogy az efféle hazajáró lelkek lármájáról nem tartja érdemesnek tudomást venni; beszédét nem olvasta, nem is fogja elolvasni. Ami más szóval annyit jelent, hogy a darabont hangok nem hallatszanak menyországba.

De az olyan urak számára, akik felülnek az ugynevezett szenzációknak, vagy akik szeretnek tőkét kovácsolni a hazugságokból, a történelmi hűség kedvéért, hivatalos hitelességgel konstatálta a miniszterelnök, hogy nem igaz, mintha Kristóffynak valami befolyása lett volna az ugynevezett paktum megkötésébe. A tárgyalásokba Kristóffy egyáltalában részt nem vett; a koalíció vezetői csupán a királyi tárgyaltak és egyedül ő vele kötötték meg a paktumot.

A miniszterelnök ezen hivatalos hitelességgel tett nyilatkozatából bizvást megállapíthatjuk, hogy Kristóffy, a néhai országos főkirálybiztos bizonyára hallucinált, mikor arról mesélt, hogy mi mindent akudott ő bele a paktumba. Különben mindenki emlékezhetik rá, hogy valóságos hideg zuhany volt Kristóffyra a paktum; nem is álmodtak annak lehetőségéről; hiszen egy nappal előbb még új igazságügyminisztert és új fiumei kormányzót is nevezettek ki, sőt Kristóffy

már a nyílt abszolútizmust bejelentő manifesztumot is kinyomatta, s minden tekintetben hosszú kormányzásra rendezkedett be. Most szakasztott úgy tesz tehát, mint a kidobott ember, aki nagy garral hirdeti, hogy maga szabta meg távozásának módját és feltételeit,

Ez füst alatt azt a neveléses mesét is agyon csapta a miniszterelnök, mintha a koalíció vezetői valami befolyást gyakoroltak volna a törvénytelenül létrehozott külföldi szerződések megkötésére. Hiszen ez annyit jelentene, hogy a koalíció vezérő bizottsága és a darabont kormány között valami titkos összeköttetés állott fenn. Már pedig, aki ilyesmit föltételez, az csakugyan megérdemli a — kényszerzubbonyt.

Jelentős nyilatkozatot tett még a miniszterelnök az általános választójogról is, melyet Kristóffy épügy, mint a disszidensek, s parlamenti és parlamenten kívüli szövetségeseik nem szünnének meg fölhasználni — gimplifogásra. Kategorikusan azt mondta a miniszterelnök, hogy az általános választójog keresztül vitelét a kormány »elvállalt, nem módosítható és vissza nem vonható politikai köteletségének tekinti«. Minden józanul gondolkozó ember előtt tehát en-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Esküdték előtt.

Irt: Mars.

(Vége.)

Polgári vagyontalan családból származván, bizonyára hiba volt részemről feltételezni, hogy a joggal büszke francia nemzet huszárezredeinek egyikeben fogok szolgálhatni; hiszen itt nem tudást, nem képességet, nem munkát, csakis előkelő származást követelnek. Hát azt elképzelhetem, hogy a lovasságnál egyéb nem kell, mint személyes bátorság, concedálom, hogy egy bizonyos rangtokozatig tényleg nem is kell más tulajdonság, de egészen más követelmények támasztandók a csendőrség tisztjei iránt; e karnak, bár katonailag van szervezve, oly komoly, nehéz munkát kell teljesíteni, hogy a dologtalanság, a munkaiszony, az értelmiség és képesség hiánya innen kell, hogy ki legyen zárva. Ujabb nagy csalatkozások értek itt. Mintha a miniszternek más terve nem lenne, ahol gögös mindenhatóságát érvényesíthetné, mint a csendőrség, mintha az ország drága pénzén fenntartott ezer és ezer polgári hivatal nem nyújtana elég menhelyet a tönkrement családok és munkaképtelen egyének felségélyezésére, mintha kortesszolgálatokat kizárólag a belügyminiszter volna jogosítva és kötelezve jutalmazni, mintha a csendőrtiszt a miniszternek középkori jobbágya lenne, kit az ő vagy a hivatalnokok, a besugók, a képviselők kénye kedve szerint napszámosként fogadhat fel és bocsáthat el, mintha azt sajátjából fizetné, s mintha mindenki, ki az ország pénzéből húzza fizetését, nem becsületes, komoly munkával,

hanem hízélgéssel, talpnyalással volna kénytelen bérét megérdemelni, a visszaélések felett pedig alázatos némasággal hallgatni és a magasabb rangúak szeszélyének, zsarnokságának és gonoszlelkűségének készleges hóhérjának a törvények szerint kellene lenni. Ha azért nevezett el engem az ügyész ur bizonyára magasabb utasítás folytán hangzatosan forradalmi érzelműnek, úgy büszke vagyok ezen elnevezésre; én észrevettem a galád visszaéléseket s megütöttem rajtuk, a mi bizonyára jobb, mint azokat észre nem venni. Sajnálom az ügyész ur abbéli tájékozatlanságát, mellyel azt állítja, hogy Franciaországban nem követnek el visszaélést a nyugdíjaztatás körül; hát az a sok nyugalmazott tiszt mind képtelen a szolgálatra? Joggal terbelik meg az adófizetőket a milliókra menő nyugdíjteltekkel? Hát tényleg a képtelenek kerülnek nyugdíjba s a kiválók maradnak meg? Az 1870-71-iki évek tapasztalatai jogosultá teszik a kérdést, hogy Leboeuf, Donay, Faily, Frossard, Baraine, Couroubert, Bourbaki helyett nem lett volna-e célszerűbb a nyugdíjasokat helyükbe tenni?

A francia szülő majd nagyon meg fogja fontolni, hogy kevés gyermekei közül adjon-e egyet-egyet a bizonytalan katonai pályára, hol egy véletlen, egy előjárónak szeszélye, egy a polgári életben el nem képzelhető részrehajlás állásától, jövőjétől megfoszthatja a legtisztességesebb egyént. Nem lesz-e fia jövőre jobban biztosítva, ha őt az orosz nihilisták bombagyárának alkalmazottjai közé adja?

És én akartam volna a társadalmi és állami rendet felforgatni? Hát telforgatás az, hogy a hallatlan, de szokássá vált visszaélést, az állásoknak méltatlanok részére való osztogatását nem helyesletem?

Legnagyobb igaztalanság engem orgyilkosság kísérletével vádolni! Szomorú, hogy akadt Franciaországnak egy minisztere, ki már a nyílt hazugságot sem veti meg, és aki valóságában annyira súlyodt, hogy engem ortámadással vádol. Nem törődöm már életemmel, nincs okom tettemet szépítgetni, férfiasan nyíltan jártam el, mint minden cselekedetemben.

S most az esküdt urak és a törvényszék szives engedelmével reátérek azon indokok ecsetelésére, melyek engem a minister ur bőven kiérdemelt fenyítésére bírtak.

Nyugdíjaztatásom végtelen keserűséggel töltött el, mert hiszen a szabályzatok szerint egyetlen alapos és komoly ok sem forgott erre fenn; azon körülmény, hogy én kötelezőmet teljesítve, elbuktam, míg az állásuk betöltésére tényleg alkalmatlanok nagy büszkén megmaradtak állásaikban: a katonádsdi játékot meggyűlölttém velem, de biztatott a remény, hogy elismert szorgalmam és tehetségem révén hamar állást szerezhetek, ámde szomorú tapasztalás várt reám, száz és száz helyen kopogtattam: mindenütt hiában. Persze információkat szereztem be a belügyminisiteriumban azok, a kikhez fordultam állásért, s nem tudom, mi rosszat mondhattak felőlem, amint nem tudom ma sem nyugdíjaztatásom tulajdonképeni okát, de kérésemet mindenütt elutasították. Egy néhány volt jó barátomhoz és ismerősömhöz fordultam, kérve őket, szerezzenek nekem összeköttetések révén állást. Végtelen szomorúságomra azok, kiknek érdekében én röviddel azelőtt bejártam száz helyet, irtam száz felé, és ismerettségem révén kieszközöltem részükre óhajuk teljesítését: most vagy nem is feleltek vagy néhány nagyon rövid soral értesítették,

nek a kortes-jelszónak is ki vannak immár szedve a méregfogai.

Ilyetén módon »elintézvén« a miniszterelnök Kristóffy és az ő parlamenti tolmácsait, egy másik interpelláció alkalmából, ugyanazon ülésben, még keményebben »elintézte« a horvát lázadókat.

Mindenekelőtt azokkal a téves és hamis törvénymagyarázatokkal szemben, melyekkel a horvát képviselők a saját népüket elvadtították, szabatosan megállapította a horvát báni állás jogi természetét és a horvát országgyűlés legitimitását; kimondván, hogy a bán nem parlamentáris tényező Horvátországban, hanem a magyar kormány kirendelt közege, akit mint illet, nem alterál az ottani politikai pártok állása, számaránya és politikai magatartása, aki tehát minden körülmények között addig maradhat és marad az állásában, amíg a magyar kormány bizalmát bírja; következésképpen a horvát országgyűlés rendes, politikai értelemben vett parlamenti jelentőséggel nem bír, mert állásfoglalásának kormánybuktató hatása nincs. Ezzel a horvát nagyzási mánia leszállított a magyar paripáról. Hasztalan játszanak ott önálló államot, az anyaország, a törvénykönyvvel kezében, egyszerűen azt mondja rá: »Sutor, ne ultra crepidam!«

Kapcsolatban a közjogi oktatással, komoly intelmet is kaptak a horvát tuzók. Tudtukra adta ugyanis a miniszterelnök, hogy Magyarország a horvátokkal szemben minden törvényes köteletségét hiven és pontosan teljesíti ugyan, de ezen a korláton túl menő atyai jóindulatra és kedvezményekre csak annyiban számíthatnak, amennyiben ők is a magyar állam egységéhez való ragaszkodás

és a megértés politikájára térnek át. De ha akár az állami jogrendet, akár a személyi és vagyoni biztonságot érintő oly kihágások vagy visszaélések fordulnának elő, melyeket rendes, törvényes eszközzel elhárítani nem lehet, akkor a bán, a magyar kormánnyal egyetértőleg, rendkívüli eszközök alkalmazásától sem fog visszariadni.

Eppen most, a horvát országgyűlés kezdetén, különös fontossággal szól bele a kormány fejének ezen bölcs és energikus nyilatkozata abba a zürzavarba és kaotikus állapotba, melyet a horvát tuzók oktalansága idézett elő. A sajnálatos események a magyar kormányt és a horvát bánt a messzemenő erélyesség és határozottság politikájának Rubikonja elé állították. A horvátok észretérésén mulik, hogy mi történjék. Vagy megszivlelik a kapott leckét, vagy bódult fejjel neki rohannak a falnak. Annyi bizonyos, hogy — nem a fal törik be.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, márc 12.

Elnök: *Juszt Gyula*

Az ülés tíz órakor kezdődik. Az elmúlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után bemutatja az elnök *Máthé László* tiszaháti képviselő megbízó levelét. A Ház határozata alapján a mandátumot kiadták az állandó igazoló bizottságnak. Ezután rátértek

a hárszabályrevízió

tolymatolagos tárgyalására.

Thoroczkay Viktor báró: A hárszabályrevízió bécsi kommandóra készül. A miniszterel-

nök csak azért kapacitálta a függetlenségi vezéreket a kormányba való belépésre, hogy a függetlenségi pártot végképp lejárassa. (Ellentmondás a függetlenségiéknél.) Vétének a nemzet ellen, akik a javaslatot megszavazzák. A hárszabályrevíziót a horvátok, nemzetisége és a majdnem bekerülő szociálisták ellen csálják meg. Vizsgáljuk azonban meg, hogy mennyiben indokolt a kormány aggodalma. A horvátoktól nincs mit tartani. Negyven éven keresztül nem voltak veszedelmesek, hűen kitartottak a mindenkori kormányok mellett. Meg vagyok győződve, hogy ha a mostani konfuzus helyzetből kilábolunk, újra szépen a kormány mellé fognak húzódni. (Ellentmondás a horvátoknál.) A románokról beszél azután. A román nép — ugymond — megelégedett, csöndes nép, amelyet úgy lehet kormányozni, ahogy az érdekeinknek megfelel. Csak a vezetők rosszak. Az izgatók okoznak mindent. (Általános helyeslés.)

Felkiáltások a nemzetiségiéknél: Nincsenek izgatók!

Thoroczkay Viktor báró: Sokat utaztam külföldön és konstatalhatom, hogy a nemzetiségi viszonyok sehol a világon nem jobbak, mint minálunk. E téren még mindenütt kutymacska barátság létezik. Mi nálunk a helyzet csak annyival rosszabb, hogy nekünk nincsenek olyan politikuskaink, akik a nemzetiségi kérdéssel intenzívebben foglalkoznának. Az egyetlen Bánffy Dezső foglalkozott szakszerűen a nemzetiségiékkal, de ő is nagy hibát követett el akkor, amikor nemzetiségi osztályt megszűntette. (Zaj a nemzetiségiéknél.)

Az elnök: Tessék a tárgyhöz közeledni.

Thoroczkay Viktor báró kéri a Házat, engedje meg neki, hogy a tárgytól eltérhessen. A Ház ezt nem engedi meg, amit a függetlenségi balpárt zugással vett tudomásul.

Az elnök: Csendet kérek!

Thoroczkay Viktor báró: A szociáldemokratákkal akar foglalkozni.

hogy nem fordulnak meg oly körökben, ahol állásokat osztogatnak. És megkezdődött a kálváriajárás: oly emberekhez is fordultam állásért, a kikkel az előtt még csak nem is érintkeztem volna és ez is hiában! Kevés nyugdíjam egy magányos embernek talán elég lett volna, de abból családot fentartani, gyermekeket nevelni nem lehetett.

Esküdt urak! A ki nem ment át a pokolon, a ki maga nem szenvedett ott, az Dante leírása után sejtetheti, de át nem érezheti a fájdalmakat, a melyeket ott szenvedni kell; a ki nem ment át mint családanya azon lelki gyötrelmeken, a melyeken én átmentem, midőn családom a nyomorral küzdött, midőn egyik betegség követte a másikat s én pénzhiányában orvost nem hozathattam, midőn mint a nagybeteg, a ki álmatlan kínos éjszakán alig várja a hajnalt, hogy törődötten, fáradtan, eleinte némi reménnyel, később reményvesztve kelhessen fel és nézhessen a kínos lassúsággal eltelt nap elé, várva a lehetetlen csodát, mely neki egészségét hoz, azután vágyva várja az estét, újból vagy még mindig fáradtan, hogy lefekvén a jótékony álmom az éhség-, a hideg-, a nyomorból a feledés és üdülés hónapja varázsolja, de e helyett újabb álmatlan éjszaka, újabb gyötrelmek várnak reá, midőn minden közeledő lépés zajára remény csillog feléje, hogy: no most érkezik a várt kedvező hír, a mely remény azonban hamar eltűnik, hogy újból a kétségbeesés gyötrelmeinek adjon helyet: az, esküdt urak, nem tudja átérzeni az én szenvedéseimet. Egy napot és egy éjert évnél érezni, napok alatt éveket öregedni s a sirt mégis távol látni, testileg, lelkileg hirtelen lefogyni: ez volt az én igazságtalan, törvénytelen nyugdíjaztatásomnak

következményei; hiába kerestem e törvénytelen ellen orvoslást, a protektió, a középkori maradiság, egy európai kulturállamhoz nem illő önkénykedés nem engedett számomra igazságot szolgáltatni.

Ily körülmények közt természetes, hogy nőmnek halálos ágyán tett abbéli vallomása, hogy egy hitvány, gyáva ember az általam megbesített volt minister női becsületében megmerészelte sérteni, engem a jogos megtorlásra birt, mert törvény nem nyújtott volna elégtételt, hiszen az ily fajta gentlemanek a hazugságra, a letagadásra is képesek.

Még csak azon figyelmeztetést akarnám elmondani, hogy jó lesz minden emberben az embert felismerni, a humanitásnak alapelveit a magasabb körökben is tanulmányozni és azon öntudatraébredni, hogy nem országokat, sem hadseregeket nem lehet már az ész nélküli, lelketlen önkény és maradi zsarnoksággal kormányozni, mert nem lehet ezután csodálni, ha oly sok botrányos igaztalanság után, a mennyit nap-nap után észlelhetünk, a lenézett kicsinyelt ember azokhoz csatlakozik meggyőződése ellenére is, a kik az emberi jogot akár törvényes, akár törvénytelen uton ki akarják vinni. Nem azok a gazemberek, nem azokat illeti a guillotine, a bagnaró, a kik kétségbeesésükben egyszer a törvény ellen vétének, hanem azokat, a kik vélt mindenhatóságuk érzetében hivatalos állásukkal gögösen visszaélnék és az állam vagyonával, a nép fillérjeivel úgy bánnak, mintha a szorgalmuk vagy észbeli tehetségüknek meg nem érdemelt, de azért illetékes jutalma volna, és azt kényük-kedvük szerint pocskolhatják. Nyomoruságomban, családomat éhezve látván, önkénytelenül arra gondoltam, hány család nyomorának, éhségének enyhité-

sére volna jó az állami alkalmazottak által, csupán a magas napidíjak és az állam költségén való szórakozás céljából megtett és teljesen felesleges rengeteg sok utazás költségeinek elenyésző kis része, arra gondoltam, hogy mily hihetetlen könnyelműséggel dobálnak ki százazreket azon adózó polgárok adójából, a kiket nagy uri göggel lenéznak és a kiknek megbocsátható abbéli törekvéseit, hogy állami hivatalokban állást nyerjek, vakmerő tolokodásnak minősítik.

S most, esküdt urak, méltóztassanak verdiktjüket meghozni; mondják ki, szabad-e egy tisztességes, kötelességét hiven teljesítő embert erkölcsileg megölni, és szabad-e egy ministernek égbekiáltó igaztalanságot elkövetni? A méltó világ, ha nem is oly mértékben, mint Dreyfus kapitány eseténél, érdeklődéssel várja ítéletüket; engem az ítélet közönyösen fog hagyni; ha elítélnék, testem is meghal, ha felmentenek, katonai becsületbírósi komédia következik, mely ki fogja mondani, hogy cselekedetemmel és jelen és jelen védekezéssel megsértettem a tisztai becsületet és megfosztanak katonai rangomtól. Ha pedig a katonai becsületbírósi lelkismeretének sugallatát követve, felmentene, akkor annak elnöke is elveszti rangját a nélkül, hogy nekem segített volna, mert hiszen más helyen, nem a becsületbírósioknál döntenek a tisztak élete és halála fölött.

S az esküdtek egyhangulag felmentették Beauclair kapitányt, egy előkelő társaság pedig azonnal állással kínálta meg.

Valjon minő következményekkel járt e felmentés katonai részéről? Talán sikerül ezt megtudnunk. Valjon hány, Beauclairhez hasonló ember létezik Franciaországban és azon kívül?

As elnök: Nem engedhetem meg, hogy a tárgytól eltérjen. (Zaj a balpárton.)

Thorczkay: Röviden befejezi beszédét. Határozatot nyújt be, amelyben a házszabályrevíziót, az általános választói joggal junctim kéri megvalósítani. (Taps a balpárton.)

Petrovics István: A javaslat csak formailag Nagy Emilé, valóságban a kormány javaslata; azért exponálták magukat a miniszterek a javaslat mellett. A kormány az a kijelentése, hogy a nemzetiségek sohasem kerülhetnek kormányra, a parlamenti váltógazdaság meghamisítása.

A szónok öt perc szünetet kér.

Szünet után.

Petrovics István folytatja beszédét, kérdi, célszerű-e az ország nyugalma a házszabályrevízióval felkavarni.

Goldis László személyes kérdésben tett felszólalása után

Urmánczy Nándor kijelenti, hogy eláll a szótól, mert biztosítékot kapott, hogy a javaslat tekintetében teendő módosításait a részletes tárgyalás során előterjeszheti.

Damján Vazul beszélt eztán a javaslat ellen.

Ivánka Milán a házszabályok 144. §-a alapján összeférhetlenségi bejelentést tesz Csernoch János ellen, aki csanádi püspökké nevezetett ki.

Elnök a bejelentést kiadta az állandó összeférhetlenségi bizottságnak és 2 órákor berekesztette az ülést.

Politikai hírek.

Budapest, március 12.

Nyugtalanság Aehrenthal nyilatkozata miatt.

Aehrenthal külügyminiszter minapi nyilatkozata, melyet az osztrák delegációban a tisztifizetések tárgyában tett, ma is élénken foglalkoztatta a függetlenségi párti képviselőket. Elhatározták, hogy az intéző-bizottság legközelebbi ülésén szóvá teszik a dolgot és megkérdeik Kossuth Ferencöt, hogy mi a kormány álláspontja e dologban.

A kormány nyilatkozata tárgyában már megállapodás is történt a függetlenségi párt és Wekerle között olyanformán, hogy a Ház holnapi ülésén *Holló Lajos* fel fog szólni és beszédében szóvá teszi a katonai kérdéseket is. A miniszterelnök azonnal válaszolni fog és hirtelint ki fogja jelenteni hogy a tisztifizetésemelésre szükség van, de hogy mikor fogják ezt az ügyet tárgyalni, májusban-e, vagy csak az őszszel, azt csak később fogják még megállapítani.

Az osztrák delegáció teljes ülése.

Bécsből jelentik, hogy az osztrák delegáció mai teljes ülése váratlanul sima befolyású volt. A keresztényszocialisták és az osztrák urak háza jobb pártjának tagjai ugyan ma még erős kirohanásra készültek, de a magyar parlament kedvéért Bécsbe érkezett hírek következtében elálltak a szándékuktól.

A gyűlés alig fél óráig tartott. *Burlián báró* közös pénzügyminiszter válaszolt egy interpellációra, majd *Mehrwelt gróf* a hadügyi albizottság előadója terjesztette a bizottság jelentését, mire *Aehrenthal báró* közös külügyminiszter megismételte minap tett nyilatkozatát. Azután a szavazás következett, melynek eredménye *Stürg gróf* ismeretes indítványának egyhangú elfogadása lett. *Fuchs elnök* záróbeszéde után az osztrák delegáció teljes ülése véget ér.

A horvát tartománygyűlés megnyitása.

(Az utca képe.)

Délelőtt 9 órákor még minden nyugodt. Sehol, még a tartománygyűlés épülete körül sem látható az izgalomnak legcsekélyebb nyoma sem. A »Sabor« épülete körül felállított sűrű katonai kordon mutatja csak, hogy ma rendkívüli napra virradt. A kordonon keresztül senkit sem bocsátanak igazolvány nélkül, a »sabor« tisztviselői is csak igazolvánnyal juthatnak be a hivatalukba, sőt a szedőgyerekeket is — akik kéziratért mennek a hirlapírókhoz — igazolvánnyal szerelte fel a rendőrség. A kaszárnyákban a legénység legnagyobb része teljes készenlében várja a parancsot a kivonulásra. A rendőrség összes nyugalmazott és invalidus alkalmazottjait berendelték szolgálatra. Altalában a hivatalos köröket a legnagyobb izgalom uralja. A rendőrség még a Sabor felé vezető mellékutcákat is elzárta a forgalomtól. A közönség pedig nem is jelentkezik a kordon mögött.

10 óra tájban kissé élénkebb lett a képviselők jönnek-mennek, legnagyobb részt fekete ünneplőben. A »Sabor« karzat közönsége javarészt hölgyekből áll, azok is leginkább a bán rokonai és személyes ismerősei. A rendes karzati közönség, az egyetemi ifjuság, teljesen hiányzik. A képviselők csaknem teljes számban meg jelentek.

(Az ülés megnyitása.)

Pont 11 órákor kezdődik a Szobor megalkulása. A korelnöki tisztet dr *Barsics Erazmus* képviselő végzi, az elnök nyilatkozattal vezeti be az alakulást.

A karzatok kiürítése után *Barsics korelnök* újból megnyitotta az ülést és bejelenti, hogy ennek tárgya a kegyelmes királyi kézirat meghallgatása.

A bán a báni palotából átmegy a tartománygyűlés palotájába. Utközben végighalad fivére társaságában a felállított diszszázad előtt, a bán halotti csöndben lép be a terembe. Megérkezését semmi sem zavarja.

Felolvassa a királyi kéziratot, mely tartalmában utal a mult horvát tartománygyűlés felszólításának okaira és az új tartománygyűlés feladatait körvonalozza. Felsorolja, hogy első sorban szükséges lesz a magyar országgyűlés számára a horvát tartománygyűlés részéről új képviselőket küldeni és a megszavart békét Magyarországgal helyreállítani.

A királyi kézirat meghallgatása után a bán felszólítja a tartománygyűlés tagjait, hogy velegyütt vegyenek részt a márk-téri templomban rendezendő tedeumon.

Barsics korelnök az indítványt magáévá teszi, mire a képviselők átmennek a templomba. A mise idejére a tartománygyűlés ülése fel van függesztve.

A Mark-téren több ezer ember gyűlt egybe, kik a bán abcugolni kezdték és bottal megfenyegették.

— Vesszen a bán. Vesszenek a magyarok! Szakadjunk el Magyarországtól! — hangzott fel sűrűn a kiáltás a tömeg soraiban. A tüntetésnek nagyon viharos karaktere volt.

Istentisztelet után a bán kíséretével a báni palotába tért vissza, a képviselők pedig az ülésterembe, ahol a képviselők és főispánok megbízó leveleiket átadták. Aztán kisorsolták a mandátum vizsgáló bizottságot és kitűzték holnap után délelőtt 10 órára a legközelebbi ülést. Ezen fogják megválasztani a tartománygyűlés elnökségét és a magyar parlamentbe küldendő delegátusokat. A választás után sürgősségi indítványt fognak hirtelint előterjeszteni, hogy a tartománygyűlés szavazzon bizalmatlanságot a magyar kormánynak és hogy *Rauch Pál báró* horvát bán helyezzék vád alá. Ez esetben a bán azonnal el fogja napolni, vagy feloszlatni a gyűlést. Mindkét esetre fel van szerelve a bán a szükséges királyi kéziratokkal.

A kormány hirtelint *Csurkovits, Halber* és *Wéber* hétszemélyes táblai bírákat már felszólította, hogy a legutóbbi horvát választáson tanúsított magukviselete következtében nyújtsák be nyugdíjaztatásuk iránt kérvényüket.

Városi közgyűlés.

A közgyűlés első napjának fő tárgya a betterment szabályrendelet volt. De szabályrendelet nem lett egyelőre belőle. *Hoványi Gyula* komoly tanulmány alapján olyan alaposan és hatásosan szólt a tárgyhoz, hogy most a betterment behozatalát csak elvben mondták ki, a javaslatot a tanács átdolgozza és külön rendkívüli gyűlésen fogják tárgyalni.

Részletes tudósításuuk a következő:

Pont három órákor nyitotta meg *Glacs Antal* főispán elnök az ülést. Rajta kívül jelen voltak:

Dr Dóri Ferenc, Fröhlich János, Hann Lajos, dr Hoványi Géza, dr Hoványi Gyula, dr Károly Irén, dr Konrád Márk, Kiss Dávid, Kriszta Sándor, Mezey Mihály, dr Molnár Imre, Niedermann Antal, Öváry Lajos, dr Páez Sándor, Stark Gyula, dr Stokker József, Szilárdy Ernő, Tanay Zsigmond, dr Adorján Emil, dr Altmann Jakab, Balogh Döme, Beczkay Lajos, dr Berkovits Ferenc Czeglédy Sándor, Cser János, Fényes Manó, Déry János, dr Halász Lajos, dr Kecskeméti Lipót, Köblös Ferenc, Sulyok István, Stettner István, Schütz Albert, Schwartz Izidor, Tátray Sándor, dr Vueskies Gyula, Weisz Lajos, dr Ágoston Péter, Fried Ferenc, Gábel Jakab, Löwenstein Zsigmond, Schwartz Antal, dr Tóth Ferenc, dr Várady Zsigmond, Weisz Ernő, dr Weisz Márton, dr Bárdos Imre, Breider Ármán, Brüder Jenő, Farkas József, Fleischhacker Gyula, Grósz Sándor, Incze Lajos, Incze Lipót, Kepes Ignác, dr Kurländer Ede, Leitner Márton, dr Löblé László, dr Mihelfi Lajos, dr Moskovits József, dr Moskovits Miklós. id. Moskovits Mór, dr Munk Béla, Müller Salamon, dr Olasz Béla, Oláh Ferenc, Papp György, Rendes Vilmos, Salamon Benedek, dr Sönnenfeld Zsigmond, Teinyei Antal,

Az Érmelléki Kereskedelmi Részvénytársaság
borkiviteli osztálya ajánlja tisztán kezelt hegyi borait.

dr. Waldmann Márk, dr. Weimann Jenő, Weinberger Jakab, Wégnér Ödön, Rimler Károly polgármester, Bordé Ferenc főjegyző, dr. Istvánffy István tb. tanácsnok, Juricskay Barnabás II. aljegyző, dr. Cserenyés Béla III. aljegyző, Gerő Armin r. főkapitány, Komlóssy József tanácsnok, Darvassy Lajos tanácsnok, Lukács Ödön tanácsnok, Dus László t. főügyész, Sztarill János ár. ülnök, dr. Baróthy Akos t. főorvos, Kőszeghy József főmérnök, Ragány János főszámvevő, Szűts Géza alszámvevő, Markovits Sámuel alszámvevő, Papolezy Ferenc főpénztárnok, Lakos Lajos levéltárnok.

Vita nélkül.

A napirend első pontja a polgármester jelentése az előző havi közigazgatás állapotáról, melyet a bizottság tudomásul vett.

A belügyminiszter leiratát a nagyváradi tüdőbetegek dispensaire állami segélyezése tárgyában azzal vették tudomásul, hogy megköszönik a belügyminiszternek azt a 4000 korona segélyt, melyet a nagyváradi tüdőbetegek dispensaire javára juttatott.

A nyári szinkör felépítése tárgyában tett tanácsi jelentést hozzászólás nélkül fogadták el. A jelentés szerint a kultuszminiszter a nyári színház felépítésére 130 ezer korona államsegélyt engedélyezett. A szinkört a Rhédey-kertben építik fel. A bizottság felhatalmazta a polgármestert, hogy a szükséges kölcsönt megszeresse.

A tüdői villamos vasut ügyét a bizottság a tanács javaslata alapján áttette a jogügyi bizottsághoz, hogy a nagyváradi városi vasut r. t. által tett nyilatkozat és a Hankovits Ferenc és társa engedélyesekkel kötendő területhasználati szerződés tárgyában adjon sürgős jogi véleményt. A polgármester külön kijelentette minden aggodalmaskodást megelőzve, hogy a rendkívül fontos és eminenter közérdekű ügy ezáltal halasztást nem szenved, mert a tanács hajlandó, esetleg a jövő héten rendkívüli közgyűlésen letárgyalatni, mihielyt a jogügyi bizottság véleményét adott.

Heves ügyrendvita.

Parázs ügyrendvita következett ezután.

Gábel Jakab indítványozta, hogy a napirend megváltoztatásával a bizottság ezután a nyugdíj bizottság jelentését tárgyalja dr. Grám Károly árvasszéki elnökhelyettes nyugdíjaztatása iránt beadott kérvénye tárgyában.

Az elnöklő főispán az indítványt sürgőségi indítványnak minősítve, mivel nem a napirend előtt tétetett, szavazás alá nem bocsátotta.

Várady Zsigmond az elnökkel szemben a gyakorlatra hivatkozva pártolta Gábel indítványát.

Hozzá szóltak a kérdéshez dr. Adorján Emil, Kurländer Ede, ismételten a főispán, a főispán azonban a törvényes intézkedésekre és a szabályrendeletre hivatkozva a bizottság megszavaztatását az indítvány felől megtagadta.

A főispánnak ez a korrekt és törvényes eljárása annyira zokon esett dr. Várady Zsigmondnak, hogy a közgyűlés terméből eltávozott.

A betterment-javaslat.

A tanács beterjesztette a közgyűléshez javaslatát a város területén fekvő ingatlanok értékelkedése után kivetendő illetékről szóló szabályrendelet-tervezet tárgyalása és elfogadása iránt.

Hoványi Gyula egész tömegét a kifogásoknak emeli a tervezet ellen. Elismeri, hogy a javaslat eszméjében megvan az az egy igazság, hogy akik a közpénzen létesített intézmények révén különös előnyhöz jutnak, azok külön tterherrel is sújtassanak. De kifogásolja, hogy éppen Nagyvárad legyen e tekintetben a »probiermamzett.« Hangsúlyozza, hogy egy országban egyformán kell bánni mindenféle vagyonnal és foglalkozásuk különbözősége miatt egyeseket megnyomorítani nem lehet.

Fő kifogása a javaslat ellen, hogy nem az effektív, tényleges, hanem a feltételezett értékelkedés veszi a kiadás alapjául. — Aggódik az értékelkedést megállapító hatósági szervezet miatt is, a kivetési kulcs nagyságát is kifogásolja, tág meghatározásukat tartja, hogy a betterment mely körre terjedjen. A kérdéses illeték alól kivonni kívánja a jótékonyági és kegyes célok ingatlanait, továbbá a város és kincstár ingatlanait. Kifogásolja, hogy az értéktobblet meghatározójának a javaslat a közpénzen létesített mű költségeit veszi; felrója, hogy a javaslat az értékcsökkenés esetét figyelmen kívül hagyta; az eskümintá sem szabatos a becsőbizottságok tagjai számára; nem kifogástalan az illeték esedékességi időpontja, sem az eljárás megindításának ideje; a lefizetés szabályozása sem korrekt. Kívánja, hogy egyelőre bizonyos határozott időre léptessék érvénybe és ha bevált, akkor örök érvényre; kívánja, hogy egy bizonyos minimális értékelkedés abszolút mentes legyen az illeték alól. Szerinte a betterment a vagyonhoz és nem a jövedelemhez nyúl, ami szinte hiba. Mindezt javasolja, adják vissza újra a tanácsnak, hogy a hangoztatott alapelvek szerint átdolgozva hozza vissza a javaslatot a bizottság elé.

Berkovics Ferenc dr. megtámadja és igaztalannak mondja azt a módot, melyen Hoványi Gyula kifogásait megtette.

Hoványi Gyula erőlesen visszautasítja a vádat, mintha a bizottság tagjait félrevezetni lett volna célja és szándéka hosszas részletező felszólalásával. A közérdek szempontjából beszélt.

Rimler Károly polgármester városunk speciális viszonyaival védi a javaslatot az elhangzott kifogások ellenében.

Lukács Ödön a pénzügyi jogtudomány álláspontján felel Hoványi pénzügyi természetű kifogásaira.

Stokker József dr. osztja Hoványi Gyula aggodalmait. Indítványozza, hogy a bizottság fogadja el általánosságban a javaslatot, de adja ki egyúttal átdolgozás végett és ne tárgyalja most részleteiben is, mert egyszeri hallásra még a legélesebb jogász elme sem tudja fontolóra venni a javaslat rendelkezéseinek következményeit. A bírói becsü live.

Moskovics József dr. szintén nem rokon-szenvez a javaslattal. Fő érve, hogy a betterment éppen a külváros részeket sújtaná, miután ezekre most kerül a sor a hatósági gondoskodásban, míg Olasz és különösen a központ, ahol a legvagyonosabbak a tulajdonosok, teljesen kiépült, megszépült az egyetemes polgárság adófizetéséből. Elfogadás esetén 10 évre visszamenő hatályal kellene életbetéptetni a javaslatot, Szóvá teszi a tervezetet a devalváció szempontjából is. Csatlakozik Stokker indítványához.

Hoványi Géza dr. a tervezetet elfogadja általánosságban és indítványozza, hogy rendkívüli közgyűlésen tárgyalják részletesen. (Általános helyeslés)

Moskovics József dr. konkrét indítványt tesz az elfogadandó szabályrendeletnek 10 évre visszamenő hatályal való felruházása tárgyában.

Gábel Jakab csatlakozik ehhez az indítványhoz, amennyiben jogilag lehetséges, minek megállapítása végett a jogügyi bizottságot kívánja megkérdezni a javaslatnak hozzá való kiadásával.

Rimler Károly kijelenti, hogy a visszamenő hatály kimondását a jogügyi bizottság elfogadhatatlannak véleményezte.

Weimann Jenő dr. a javaslat beterjesztésének idejét tartja szerencsétlennek.

Moskovics Miklós dr. a külvárosokra nézve sem tartja igazságtalannak a javaslatot, mert a kövezés, világítás, csatornázás az értéknövelő tényezők alól ki van véve.

Hoványi Gyula elfogadja Hoványi Géza

indítványát avval a feltétellel, ha a rendkívüli közgyűlésen előterjesztendő javaslatban a ma lefolyt vita eredménye leszűrve és formába öntve kifejezésre jut, mert különben a bizottság akkor is abban a helyzetben lenne, mint ma és a javaslatnak részletekben tett módosítások után félt, hogy nem lesz egységes alapgondolata. Nem hipotetikus, hanem az effektív nyereség elvére kell fektetni az egész tervezetet.

Rimler Károly kijelenti, hogy e kívánság teljesítése az indítvány diadala, a tanács ezt nem teljesíti, de igéri, hogy alternatív javaslatot hajlandó a tanács esetleg beterjeszteni.

Ezután szavazásra került a sor, a javaslatot elfogadták általánosságban Hoványi Géza indítványával együtt. Dr. Moskovics József indítványát 32 szavazattal 28 ellenében elvetették.

Vita nélkül elfogadták ezután a kéményseprési szabályrendelet módosítása és az V. kéményseprési kerület felállítására ügyében tett tanácsi előterjesztést.

Az iparos tanonc otthon.

A tanács előterjeszti, hogy az iparostanonc otthont létesíti és e célra a Füzesesré féle régi laktanya épületet szánta.

Fried Ferenc óhajtaná, ha Váralján szemelne ki a tanács az iparostanoc otthon számára megfelelő telket és az épületet ott felépítené.

Schwarz Antal e kívánságot támogatja azzal, hogy a Füzesesré-féle régi laktanya épület a közeli iskola és gyermekkorház miatt alkalmatlan.

Óváry Lajos a Füzesesré féle laktanya mellett érvel és a tanács javaslatát fogadja el.

Rimler Károly kijelenti, hogy az ügy halasztást nem szenvedhet, mert az intézményt más város elkaparíthatja előlünk. Tizenöt város pályázik rá. Költsége egy veres krajcár sem lesz a városnak, sőt kilátásba van helyezve a kultuszokmány részéről, hogy az iparosiskolát is oda építi ingyen. — Ezt nem szabad elszalasztani.

Schwarz Antal, dr. Hoványi Géza, dr. Moskovics József és Fried Ferenc felszólalása után a közgyűlés a tanács előterjesztését elfogadta és áttért az

interpellációkra.

Weisz Lajos a második polgári leányiskola felállítását sürgeti és szóvá teszi a községi polgári leányiskolánál tapasztalt mizériákat.

Fried Ferenc a velencei közbirtokosság és a műtrágyagyár közti konfliktus elintézésének kelleltető okát kérdi.

Hann Lajos a Réten tapasztalt köztisztaság és közrend ellen való mizériákat teszi szóvá és végre

Balogh Döme panasolja, hogy a tanács nem tett eddig eleget a közgyűlés egy korábbi határozatának a városi igásmunka tárgyában és kívánja, hogy egyes utcák csatornázási munkálatait ne adják át árlejtés nélkül vállalkozóknak.

Rimler Károly polgármester és Gerő Armin rendőrkapitány megnyugtató válaszai után a közgyűlés 7 órakor véget ért.

Trachomajárvány Bagamérban.

Tömeges megbetegedések.

A járványoktól annyira sújtott Biharmegyében most ismét föllépett egy veszedelmes betegség, mely a legborzalmasabbak egyike. Ez a trachoma-járvány. Az ember legérzékenyebb részét, a szemét támadja meg s a legkisebb hanyagság következtében szeme világától fosztja meg az embert. A kór lefolyása is egyike a legkínosabbaknak. Most, mint érmihályfalvai tudósítónk jelenti, a trachoma tömegesen lépett fel a járás egyik népes községében, Bagamérban.

A járványról tudósításunk a következő:

Dr. Neumann Lénárd bagaméri községi or-

vost kedden egy családhoz hívták, hogy ott az egyik beteg tagot vizsgálja meg. Az orvos megvizsgálta a beteget és akkor csupa véletlenségből a családnak egyik tagjára tekintett. Ez a családtag a szemét takargatta. Az orvos megvizsgálta és konstataálta, hogy az illetőn előre haladott stádiumban van a trachoma. Természetesen a család többi tagjainak szemét is megvizsgálta. A család minden tagja kivétel nélkül trachomában szenved.

A veszedelmes betegségben szenvedő családtagtól a betegség keletkezésének forrásait kérdezte az orvos. A beteg családtagok mind egyhangúan vallották, hogy még Amerikában fájdult meg a szemük.

Az orvos ezután kutatni kezdett. Megvizsgálta az összes Amerikából hazajött családokat és ekkor megállapította, hogy a családok kivétel nélkül trachomában szenvednek. *Huszonhét embert* talált e betegségben az orvos.

A betegek nagy részén már előre haladott állapotban van a trachoma úgy, hogy ezek szemének megmentéséhez kevés a remény. A szerencsétlen emberek a testi erejük elvesztése, vagyonuk elpusztulása mellett még a kórt is magukkal hozták Amerikából, hová úgy mentek ki, hogy ott pénz, sok pénz terem a számukra. Hogy onnan gazdagon kényelembe jönnék vissza és szomorú csalódásuk mellett még magukkal hozták a kórt, mely lassanként megöli őket.

Az esetről jelentést tett a községi orvos a járási főszolgabírónak, aki a baj megszüntetésére azonnal megtette a kellő intézkedéseket. A járási orvost dr Döme Bélát Bagamérba küldte, hogy ott az óvintézkedések megtételéről gondoskodjék. Dr Döme Béla járási orvos a községi orvossal együtt járta be a községnek minden házát és megvizsgált minden embert. A községben minden embernek kötelessége a községi orvost hetenkint egyszer fölkeresni, hogy esetleg az újabb megbetegüléseket azonnal gyógykezelés alá vehesse. A rendelet ellen vétő igen szigorú büntetésben fog részesülni. A főszolgabíró a legszigorubb intézkedések megtételében az vezette, hogy a laikus emberek nem ismervén a baj rettenetes voltát, eltagadják, nem gyógykezeltetik betegségüket. A szerencsétlen családok Amerikában az Egyesült Államok egyik vasgyárában dolgoztak és ott betegedtek meg.

UJDONSÁGOK.

Március idusa.

Március 15-ikén a magyar szabadság hajnalhasadásának hatvanadik évfordulóját Nagyváradi városa méltó módon fogja megünnepelni. Az egész polgárság ünnepelni fogja a jubiláris évfordulót. A polgármester ebből az alkalomból a polgársághoz a következőket intézi:

Nagyváradi város polgáraihoz!

Magyarország ujászületésének hatvanadik évfordulójához érkezünk el. A gondviselés, mely népek sorsát intézi, megengedte e haza hű polgárainak, hogy pártkülönbség nélkül egysülve hazaias érzésükben, megerősödvén magyarságukban és megszilárdulva a nemzet jövőjébe vetett hitökben ériék el ezt a napot.

Félszázad előtt, az elnyomatás keserű és gyászszal átszőtt napjaiban, ki hitte volna ezt és ime, mégis elértük!

Nagyváradi városa is kivette részét ama nagy napok minden dicsőségéből és keservéből, polgárai közül honvédeket adott a nemzet önvédelmi harcához és vérianukat a nagy és szent emberi eszmékhez.

A márciusi dicsőséges fölbuzdulás, a rá következő szabadságharc és később a gyász éve e város falai között is magas hullámokat vertek fel, amelyek majd, mint önteláldozó és kitörő lelkesedés, majd mint egy sokat szenvedett népnek örök életért esdő imája hatottak fel a magyarok Istenének trónusáig.

Március idusát, a dicső kor emlékét Nagyváradi város polgárai is megünnepelik.

E célból folyó hó 15-én este 8 órakor társas vacsorára gyűlünk össze a Pannónia-venedéglő éttermébe.

Etkezés étlap szerint.

Felkérem Nagyváradi város polgárait, hogy az ünnepélyen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Jöjjetek el honfiak és honleányok a szent napok emlékének ünnepére.

Külsőleg is mutassuk meg, hogy amidőn hazafiságról van szó, megszűnik közöttünk minden ellentét, s lelkünket csak egy érzés járja át, a hazafias lelkesedés soha meg nem szűnő érzése.

Rimler Károly,
polgármester.

*** Népmissió Nagyváradon.** Az ideiglenes nagybőjt folyamán a váradi hívek is részesülni fognak végre a népmissió áldásaiban. Régen tervben volt már ez a dolog, de a közbejött akadályok miatt évek óta hallgatni kellett. A Szent László templom kicsiny erre a célra, az olasz-i szép új tágas templom pedig mire felépült meghalt a plébánosa. Majd az volt a baj, hogy egyik szerzetesrend, melyet a missió tartására felkértek, annyira túl volt halmozva ilyen munkával, hogy a váradi missziót tavaly már nem vállalhatták el. Most végre el lett hártva minden akadály s t. hó 21—29-ig az olasz-i plébánia templomban népmissiót tartanak P. *Guzics* és *Horváth* lazarista atyák. A missió t. hó 21-én este 6 órakor kezdődik s nyolc napig tart. Mindennap d. e. 9 órakor és este 6 órakor sz. beszédeket tartanak (a közbeeső vasár- és ünnepnapokon ezeken felül még délután 2 órakor is) s kora reggeltől késő estig gyóntatnak és látogatják a betegeket. A váradi és a szomszéd környéki hívek remélhetőleg fel fogják használni a kedvező alkalmat és tömegesen fognak részt venni a misszióban.

*** Pályázat városi főügyésznek.** Nagyváradi város tiszti főügyészi állására tegnap érkezett be az első pályázat. A pályázó *Stokker* József dr. nagyváradi jónévű ügyvéd, aki a városi polgárság közszeretetének és általános rokonszenvének örvend.

*** A megye harmadik szakosztályának ülése.** Biharmegye harmadik szakosztálya tegnap tartotta meg ülését, melyen *Cziffra* Gerő elnöklelte alatt jelen voltak Korbély János, Gyöngyössy István, dr. Miskolczy Ferenc, dr. Verner Kálmán, Balog János, Baranyi András, Gerlán János. A szakosztály háztartási alap-ügyét tárgyalta, melyben a számvevőség tett előterjesztést s ezt elfogadni javasolta. Puskás Lajos és özv. Ertsey Dezsőné nyugdíj kiegészítés iránti kérelmét szintén teljesíteni vélemezte a bizottság.

*** Az Ér még mindig árad.** Az érmi-hályfalvai járásból jelenti tudósítónk, hogy ott az Ér még mindig nem húzódtott vissza rendes medrébe. Mint már említettük, a gátakat két helyen kellett keresztülvágni és ezen ideiglenesen közönséges fabídat építeni Mo-t, mint értesülünk, a víz a két hid mellől a földet elmosta s azon a közlekedést lehetetlené tette. A járási főszolgabíró azonnal intézkedett, hogy a hidak köz munkával helyre legyenek állítva.

*** A gőzgépközelők és kazánfűtők** nagyváradi vizsgáló bizottsága ezúton hozza az érdekeltek tudomására, hogy a legközelebbi vizsgatétel folyó évi március hó 15-én fog megtartatni. A vizsga reggel 9 órakor kezdődik. Felhivatnak mindazok, kik ezen vizsgán résztvenni óhajtának, hogy az ez irányban kérelmeket fenti napig a nagyváradi m. kir. kerületi ipartelügyelőséghez (Lukács György-utca 13.) adják be, esetleg azok a vizsgatétel napján a bizottságnál is előterjeszhetők. A kérvényhez csatolandó keresztlevél, vagy munkakönyv, egy évnél nem régebb keletű erkölcsi bizonyítvány és hatóságilag igazolt géptulajdonos, vagy annak megbízottja által kiállított, legalább is hat havi gyakorlatot igazoló bizonyítvány. *Pozsonyi* László, a vizsgáló bizottság elnöke.

*** Premier az Edison-színházban.** Ma ismét új műsort mutat be az Edison színház a közönségnek. Ez az új műsor talán érdekesség tekintetében az eddigi programokat is felülmulja, pedig kétségtelen, hogy az Edisonban bemutatott képek, amelyek nem szemrontók s amelyek mindig a legfrissebb újdonságok, ezideig is mindig fényes sikert arattak. Az új műsor kiemelkedő része Kina, mely a felkelő nap országát minden csodás exotikumával, gyönyörű mozgófényképekben varázsolja elénk. E mintegy 300 méteres képen kívül feltűnést fog kelteni a papírgyártás bemutatása eredeti amerikai felvétel nyomán, s a Fairpar Kanadában remek, elevevégeivel megkapó kinematogram. A műsor többi számai: A falusi angyal nagyhatású dráma, továbbá a következő mesés bohózatok: A dada, Az iskolakerülők, A költő-ködés napja, A zöldszemű szörnyeteg. A műsor az iskolák növendékei számára rendkívül tanulságos. Szombaton délután gyermek-előadás lesz. Az új Thonet székeket a nézőtérén legközelebb elhelyezik.

x **MOLNAR H. B**mer-téri cukrászdájában állandóan 2-szer naponta friss Mignon kávéhoz való sütemények és tea sütemény kapható. Telefon 395.

x **A lélegző szervek hurutjainál** (influenzáknál) melyek főképpen az idén egyes vidékeken járványszerűleg lépnek fel, nagyon ajánlatos egy alkalikus (égyvényes) savanyúvízhez fordulni. Ilyen esetekben az orvosok előszeretettel a természetes **KRONDORFI SAVANYUVIZET** rendelik, amely — meleg tejjel vegyítve — különösen nválkaldóan hat és azért nagyon ajánlatos azt főképp gyermekeknél alkalmazni.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Péntek: Rip-Rip
Szombat: Eleven ördög.
Vasárnap: d. u. II. Rákóczi Ferenc fog-sága, este Rab Mátyás.

Vasárnap délután. Március 15-én délután a színház is megünnepeli a szabadsághősök emlékét. A legendás kuruckirály történetét eleveníti föl a művészgárda. Szigligeti Ede hatá-

sos darabja: II. Rákóczi Ferenc fogsága kertül színre.

IRODALOM.

Irodalmi botrány.

A magyar irodalom berkeinek csöndjét ma nagy háboru verte föl. Két író, *Szomaházy István* és *Bródy Miksát* azzal vádolja Göcsöni az »Alkotmány«-ban, hogy plágiumot követtek el.

Bródy Miksát a »Magyar Hírlap« február 29-iki számában *Molly leereszkedett* címen novella jelent meg. Ugyanerről szól *Szomaházy Istvánnak A főhadnagy gombjai* című novellája, mely az »Uj Idők« március 8-iki számában jelent meg.

E támadásra *Bródy* és *Szomaházy* nyilatkoznak, Nyilatkozatuk tartalma az, hogy mindkettőjük *Szűcs D. zsé* »vált váradai fájegyző«-től (Csak aljegyző volt) hallotta a mesét, így jutottak a közös témához. Különös azonban, hogy nemcsak a téma egyesít, hanem jórészt a kidolgozás is és együtt egy héttel előbb jelent meg, mint a másik.

Uj könyvek.

A császár katonái. Ára 2 K. *Földes Imre* szeniális fiatal író szenzációs drámája pár nap előtt, hagyta el a sajtót és indult diadalmos útjára.

A fiatal író darabjában nem hajhász olcsó tendenciát, mikor a magyar katona tragikus meghasonlását színre viszi. A darab maga, leszámítva a kissé motiválatlan első felvonást annyira irodalmi s annyira az élet egy jól ismert szögletét adja, hogy el kell esnie az alacsony hatásvadászok fölhangzó vádjainak.

A nemi élet erkölcstana. Ára 1:20 K. *Gorel* világhírű munkáját *Zigány Árpád* kitűnő fordítással ültette át magyarra.

A könyv egy hosszú élet alapos kutatásának és meglátásának eredménye, ugyszólván kritikai leszűrésé azon roppant anyagnak, melyet a nagy lélekbuvár világhírű könyvében *Die sexuelle Frage* feldolgozott.

A felsoroltak *Sebb* Imre könyvkereskedésében kaphatók.

ÁVIRATOK.

Meghiusult merénylet a spanyol király ellen.

Budapest, március 12. *Barcelonából* jelentik: *Alfonz király* ellen merényletet kíséreltek meg, mely megghiúsult, mert a bomba idő előtt fölrobbant. A bombát a kikötő hid alá tették, melyen a királynak a magyar-osztrák hajóraj látogatásánál el kellett haladnia. Reggel 4 órakor borzasztó robbanás történt. A bomba elpusztította a kikötő hidat, de emberéletben nem okozott kárt. 7 gyanus embert letartóztattak.

Hajórajunk a Spanyol vizeken.

Madrid, márc. 12. A tengernagyi hajón adott ebéden a magyar-osztrák nagyszövetség királylyal szemben, *Ziegler* ellentengernagy pedig jobbján ült, Ebéd alatt *Ziegler* felköszöntötte *Alfonz királyt*, mire ez azzal válaszolt, hogy boldognak erzi magát, hogy az osztrák vérfolyik ereiben; azután *Ferencz József király* *Ziegler* ellentengernagyot és a tisztikart éltette. *Alfonz* az utolsó szavakat németül mondotta. A király a száraz földön meglátogatott néhány kaszárnját és aztán visszautazott Madridba.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 12.

Buza okt.	50 kilogrammonként	11.81
Buza ápr. 1908	— — —	8.51
Rozs ápr.	— — —	12.57
Zab ápr.	— — —	91.11
Tengeri máj. 1903.	— — —	7.32

Értéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 12.

Osztrák hitelrészvény	— —	626.25
Magyar hitelrészvény	— —	734.75
Leszámitoló bank	— —	403.—
Rimamurányi	— —	509.25
Osztrák m. államvasúti részv.	— —	644.50
Közuti vasut	— —	528.50
Városi villamos vasut	— —	282.50

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1908. márc. 12.

Magyar arany járadék 4 száz.	— —	109.25
Magyar koronajáradék 4 száz.	— —	92.—
Magyar koronajáradék	— —	81.25
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	— —	92.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	— —	95.—
Magyar nyeremény sorsjegy kölesön	— —	185.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölesön	— —	140.—
Osztrák járadék papirban	— —	91.57
Osztrák járadék ezüstben	— —	96.50
Osztrák járadék aranyban	— —	113.75
Osztrák korona járadék	— —	29.55
1860. osztr. államsorsjegyek	— —	146.—
Osztrák magyar bankrészvény	— —	1780.—
Magyar hitelbank-részvény	— —	633.50
Osztrák hitelbank-részvény	— —	726.50
Osztrák magyar államvasúti részvény	— —	693.50
20 frankos (Napoleonkor)	— —	19.20

REGÉNYCSARNOK.

TÉVUTON.

Regény.

Itta:

ALESSANDRO SCARPA.

(Folytatás.)

(19)

Aztán még egyetl — a zavar netovábbjával A clique csaknem minden hasznavehető férfitagja legyőzhetetlen ellenszenvet táplált az efféle neveléses maskara iránt és a hölgyválasztmány leghizelgőbb meghívásait is kendőzetlen ridegséggel utasíták vissza.

Sempály, kinek egy római császár szerepét kínálják, semmi áron sem akart hallani róla, hogy rózsaszínű tricót húzzon és szőlőlevél-koszorút nyomasson fűrtreire; míg Truyn, azon indítványára, hogy hajporozott allongeparókában jelenjék meg, egyszerűen vállat vont és távozott.

Sieburg — rendszeren a kis Sieburgnak nevezték, bár csaknem hat láb hosszú volt, — miután lehetőleg soká ellent állt a hölgyválasztmány kitarító ostromának, jó szívűen rászánta magát, hogy egy roccoco képen, melyben a Vulpini gyerekek egytől egyig szerepelni fognak, ő Pierrót személyesítse; és Sterzl, kit ő Excellentiája személyesen felkért, kedvetlenül ugyan, de végre mégis elvállalta a hóhér szerepét, a Delaroche-féle Gray Johanna kép előadásában.

Ez az élő-kép volt az est fénypontjának kiszemelve; egyikkel sem fáradozott Barillat

annyt, sem annyi gondot nem fordított egyikre sem; Gray Johanna szerepét egy híres szépségű szőke angolnő, Lady Henrietta Stair vállalta el.

Ekkor, már csak pár nappal az előadás előtt, Lady Henrietta kanyaróban megbetegedett. A választmány zavara, e szerencsétlen hír hallatára, valóban leirhatatlannak volt mondható. Még ugyanazon nap estéjén a választmány és a szereplők összehívták a ** palotába, hogy egy barátságos csésze tea mellett a kalamitás kimerítően megbeszéltesék.

A meghívottak csaknem teljes számmal jelentek meg; csupán Sterzl, ki egyáltalán szörnyen unta ezt a »játékonyosági csődülést« — a hogy nevezni szokta — kimentette magát.

Titokban, szíve rejtekében, minden hölgy hivatottnak érezte magát a Lady Johanna szerepére: Mrs. Ferguson azonban volt az első, ki gondolatait szavakba öltözteté és bősiesen ajánkozott a megbetegedett Lady Henrietta szerepének betöltésére.

Altalános meglepetésre, ezuttal Sempály volt az, ki erélyesen beleszólt, bárha eddigi érdeklődésének az emberszerető vállalat iránt csupán csak a legválogatottabb gunyolódásokban adott kifejezést s majd Siemiradzky »élő táklyait«, majd Mackart »V. Károly bevonulását« ajánlotta mint különösen előadásra alkalmas képeket.

Önfeláldozása, Mrs. Ferguson, — mondá tulzott udvariassággal, — naponta elismerésre méltóbb arányokat ölt.

Szent egek! — felelé a szép asszony naivul, milyen áldozat is az, ha egy régi divatos ruhából egy történelmi jelmezt készítettünk.

Ez persze nem áldozat, — viszonzá Sempály nyugodtan; — de mindenesetre rendkívüli áldozat egy hölgy részéről, ha oly szerepben mutatja be magát, mely annyira rosszul illik hozzá, mint önnök a Gray Johannáé.

Mrs. Ferguson mosolygott, mint valami csinos kis vadállat.

Ab, — szól, — tán azt találja, hogy nem bírok ama megindító gráce al, azzal a gráce touchante-al, melyről Monsieur Barillat oly sokat tud mondani.

Epp oly kevéssé, mint a gráce efficace-al, mert nem fog hatni, — felelé Sempály komolyan.

Míg a hölgyek most izgatottan egymás közt tanakodtak, Sempály alkalmat talált pár szót Monsieur Barillat fülébe sugni. Barillat örvendve összerendezte.

Majd oda lépett Ilsenbergfi grófnéhoz

Még egy indítvánnyal bátorodom fellépni, grófné; — szól, eszembe jutott valaki...

Tán valami ujonnan becsempészett amerikai hölgy, — kiáltá nevetve Gandry grófné, — vagy tán valamely mintája, a szükséges gráce-al és szőke hajjal?

A hölgyek meglehetnek róla győződve, hogy soha sem engedném meg magamnak, mintáim valamelyikét ajánlani, — erősíté Barillat komolyan. — Szó sincs róla; egy rendkívül szeretetreméltó egyéniség forog kérdésben — Sterzl kisasszony. Tegnapelőtt volt szerencsém neki Lady Julia Ellisnél bemutatni — ő is osztrák hölgy — bizonyosan már volt alkalma vele találkozni...

Nem volt szerencsém, — felelé Ilsenberg grófné szárazon.

(Folyt. köv.)

SZERKESZTŐI PÓSTA.

V. I. (Kolozsvár.) Jönni fog.

A szerkesztésért felelős
Dr. VUCSKICS GYULA.

UJ MŰSOR!

EDISON

mozgófénykép színház

a fő-utcai korzón.

M Ű S O R:

péntek, szombat, vasárnap.

1. **A falusi angyal.** Nagyhatású dráma.

2. **Az iskolakerülők.** Kacagató bohózat.

3. **Kina.** Szenzációs ujdonság. Természet utáni felvétel.

4. **A dada.** Rendkívül mulatságos.

5. **A papirgyártás.** Eredeti felvétel, természet után.

6. **A költőzkodés napja.** Mulattató jelenetek.

7. **Fa-ipar Kanadában.** Természet utáni felvétel.

8. **A zöldszemű szörnyeteg.** Pompás bohózat.

Műsoron kívül, pénteken és szombaton.

MÓZES és kora.

Bibliai dráma.

Szombaton este 9 órától félhelyáru munkás előadás, technológiai képekkel.

Az előadás hétköznap délután 6 órakor, szombat és vasárnap 3 órakor kezdődik.

Helyárak: Fentartott zsöllye 1 K., Kör-szék 80 f., II. hely 60 f., III. hely 40 f., Katonák és gyermekek részére félárak.

Kiváló tisztelettel

Az EDISON
mozgófénykép-színház igazgatósága.

Leszállítottuk

az árakat

minden egyes divatcikkben a

leltár előtt!

Ruhaszövetekben, selymekben, vászon és asztalneműekben, szőnyeg és függönyökben nagy választék meglepő olcsó árak mellett.

Wallerstein
Fülöp Fiai

Bémer-tér, Pannonia mellett

Közgazdasági Bank r.t.

Nagyváradon, Teleky-u. 10.

Telefon 742.

Telefon 742

Hitelt nyújt váltóra, folyószámlára, értékpapírra, betáblázás mellett ingatlanokra.

Elfogad betéteket

5%

kamatozás mellett a betét napjától számítva. (Betét kamat-adót a r.t. viseli.)

Takarékosság előmozdítása céljából forgalomba hozta Selfmen-féle takarékperselyeit, melyek már is nagy népszerűségnek örvendenek. Ily perselyek 6 korona betét lefizetése ellenében a pénztárnál kaphatók.

Az igazgatóság.

Elektrotechnikai
galvanizáló
és nikkelező
INTÉZET
Nagyváradon.

Mély tisztelettel értesítjük a közönséget, hogy országos hírnevű

kocsi gyárunkat

a legmodernebb műszaki eszközökkel felszerelt **elektrotechnikai galvanizáló és nikkelező intézettel** bővítettük ki, amely Sztaroveszky-utca 29. számú telephelyünkön megnyitott és a t. közönség rendelkezésére áll. Az intézet vezetésére szerencsénk volt megnyerni egy szakkörökben kiválóan elismert tekintélyt:

JENNY ALBERT

urat. Intézetünkben **kardok, tisztí fémfelszerelések, mindennemű műtárgyak, csillárok, ezüstneműek, asztal- és szobadiszek, gyertyatartók, stb. fényes és matt**

nikkelezését

sárga és vörös rezelését, ezüstözését és javítását kívánat szerint elvállaljuk. Ezen kívül készítünk és javítunk

orvosi és fizikai
műszereket,

továbbá elvállaljuk **elektromotorok szerelését és javítását** több évi jótállással.

Kiváló tisztelettel

VADÁSZ és GRÓSZ

Sztaroveszky-utca 29.

(Saját ház). Gyártelep Telefon 785-446

Pályázati hirdetmény.

Biharmegye és Nagyvárád város thjf. város főispánjának 275—1908. éln. sz. leirata alapján a városnál szervezett helyhatósági állatorvosi állásra ezennel pályázatot hirdetek.

A szervezeti szabályrendelet 212. §-a 1. pontja értelmében az állatorvos kezdő fizetése 1600 koronában, lakbérilletménye 600 koronában van megállapítva, amelyből kormányhatóságilag jóváhagyott közgyűlési határozat értelmében ez idő-zerint 1250 korona fizetés és 460 korona lakbér folyósítatik.

Az állás nyugdíjigényével van összekötve. Az állatorvosi állást az 1886. évi XXI. t. c. 80. §-a értelmében a főispán élethossziglan nevezi ki.

Felhívom ennél fogva mindazokat, akik Nagyvárád thjf. városnál szervezett helyhatósági állatorvosi állást elnyerni óhajtják, miszerint az 1886. évi VII. t. c. 133. §-ában megkötött okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket méltóságos Glac Antal főispán urhoz címezve Nagyvárád thjf. város polgármesteri hivatalához 1908. évi március hó 24. napjának d. u. 5 órájáig annyival is inkább adják be, mivel a későbbben beadott vagy kellően fel nem szerelt kérvények figyelembe vételni nem fognak.

Nagyvárád, 1908. évi március hó 6.

Rimler Károly,
polgármester.

GÖZFÜRDŐ, GYÓGY- -- FÜRDŐ-OTTHON. --

Nem kell a **rheuma, csuzos, köszvényes bajok** gyógyítása miatt a drága fürdőket felkeresni. Otthon biztosabban, pontosabban—fürösztheti gőzben, vagy gyógynövény forrázat gőzében mindenki fájdalmas tagjait a **RYTKÓ-féle szabadalmazott gőzfejlesztő készülékkel.**

Ezen készülék a beteg testrészekre alkalmazza közvetlenül a gyógyító gőzt és az ott esetleg évek óta fennálló csuzt, rheumát, köszvényt megszünteti teljesen. A gőzök hőfoka látható a hőmérőn és így mindig ellenőrizhető. A fejlődött gőz csak helyileg hat, nem okoz fejszédülést, roszullétet, vagy nehéz légzést stb. Bővebb felvilágosítással, 1 kor. bélyeg beküldése ellenében szívesen szolgál a feltaláló.

Egy fürdőhöz szükségeltető teljes gőz 370. 4 fillérbe kerül. 1—150 Egészségi cipők, valamint izzadtság szívó talpbetétek is itt kaphatók. Megtekinhető a feltalálónál:

Rytkó Viktor

Jelenleg **NAGYVÁRAD, Nagyteleky-utca.**

Hirdetések a legjutányosabb árban vétetnek fel e lap kiadóhivatalában.

Uj üzlet! Uj üzlet!

Lukács Nándor butor-raktára

műasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye Nagyvárád, Fő utca 8. sz. Széchenyi szállóval szemben.

Allandó raktár: háló, ebédlő uri szoba és szalon berendezések, mindennemű modern styl szerint. Vas, réz és hajltott fa butorok rendkívül nagy választékban. 210

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak
Kívánatra rajzok és költségvetések ingyen

Természetes alkólikus

KRONDORFI SAVANYÚVIZ

kiváló nyálkaoldó és hughajtó gyógyhatásu
Különlegesség gége, gyomor, vese, hólyag
tűdő, rekedtség, köhögés,
köszvény és hébetegségeknel.
Bor és Pezsgőhöz legjobb ital. xx 807.1—50

Nagyvárád város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: **NAGYVÁRAD, Vártér 1.**

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a
Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75** százalék **megetakarítást** mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa **darabja 5 kor.** 60 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű **izzólámpa különlegességek,** fényképes z-l ámpák, ugyancsak **5** százalékkal **kartell áron alól kaphatók.**

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorjkat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban.

Elvállaljuk

villamos világítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI

SZÉNSAV-MŰVEK

ujjonnan berendezve

kartellen kívül szállítanak azonnal bármily mennyiségű természetes vegyileg legtisztább folyékony

SZÉNSAVAT

a világhírű buziásfürdői szénsav forrásokból szódavizgyártáshoz, vendéglőknek és egyéb ipari célokra **össze nem tévesztendő** mesterségesen előállított, kevésbé kiadós szénsavval

Megbízható, szigorúan lelkiismeretes kiszolgálás!

buziásfürdői ásvány- és gyógyvizek

egész és féltiteres üvegekben.

Szív-, vese- és hólyagbántalmaknál utól nem ért gyógyhatás.

Elsőrendű asztali víz!

Felvilágosítással készségesen szolgál.

248 1—200

Muschong-buziásfürdői szénsavmüvek és ásványvizek szétküldési telepe Buziásfürdőn.

Sürgönyeim: Muschong, Buziásfürdő. — Interurban t 1 fon 18. sz.

Ügyes helyi képviselők kerestetnek.

